

ЩОБ ПАМ'ЯТАЛИ

Майя РУДЕНКО, фото Вадима ЛЮБИВОГО

До 25-ї річниці завершення будівництва об'єкта "Укриття" в музеї "Чорнобиль" відкрилася виставка, присвячена людям, які вклали свою працю, часточку свого життя в ліквідацію наслідків чорнобильської катастрофи

До участі у виставці були запрошені співробітники інформаційного відділу Чорнобильської АЕС. У дарунок музею вони передали документальні фільми, зняті в останні роки, низку фотоматеріалів, інформаційні буклети. Обмін інформацією між учасниками заходів, що проходять у музеї, на думку заступника директора Ганни Королевської, – це унікальна можливість для мешканців України, а також ближнього й далекого зарубіжжя, з перших рук дізнатися про сучасне становище на майданчику станції, про хід робіт зі зняття ЧАЕС з експлуатації й перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему. Це особливо важливо зараз, коли українське суспільство вкрай погано орієнтується в так званих чорнобильських питаннях, а зацікавленість ЗМІ з даної тематики – вкрай низька.

14 грудня 2011 року в Національному музеї "ЧОРНОБИЛЬ" відкрилася виставка унікальних фотодокументів, що розповідають про будні 1986-го, сповнені мужності, надлюдської напруги й самовідданості тисяч людей, ім'я яким Ліквідатори. Автор фоторобіт – Микола ВАЛІЦЬКИЙ – брав безпосередню участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у липні-листопаді 1986 року. В той час він був співробітником однієї з так званих "поштових скриньок" Міністерства середнього машинобудуван-

ня СРСР, учасником і свідком спорудження захисної оболонки над зруйнованим 4-м енергоблоком ЧАЕС. Сьогодні він член Національної спілки журналістів України.

Будівельний майданчик "Саркофага" був об'єктом особливого режиму. Одержавши винатковий дозвіл на проведення фотозйомки, Микола Валіцький з фотоапаратом у руках побував практично на всіх ділянках, де самовіддано, ризикуючи життям, в умовах високих радіаційних полів працювали ліквідатори – будівельники, монтажники, автомобілісти, залізничники. Він піднімався над зруйнованим блоком на вертольоті, ходив у дозиметричну розвідку, спускався в центральний зал... Як співробітникові Політвідділу Управління будівництва

№ 605 Міністерства середнього машинобудування СРСР, йому було поставлене чітке завдання: зроблені знімки повинні викликати в ліквідаторів позитивні емоції, готовність виконувати обов'язок у надважких умовах. Вони повинні були втілювати головну думку: Батьківщина бачить працю кожного й пам'ятає про них. Мета автора – створити експозицію без особливих коментарів, щоб кожний відвідувач виставки сам відчув значення величезної роботи й титанічних зусиль країни в цілому, спрямованих на ліквідацію наслідків Чорнобильської катастрофи. Більшість фотознімків публікуються вперше. Всі фотографії чорно-білі, і не тому, що в той час не було кольорового фотодруку: просто сам автор упевнений, що саме ця жорстка гама кольорів найкраще передає відчуття того часу й тих подій. Підготовлені для експонування роботи наводять на думку про повсякденний борг людини перед природою й оточуючими.

(Закінчення на стор. 4)

ЩОБ ПАМ'ЯТАЛИ

(Початок на стор. 1)

Загалом в експозиції більше семи десятків експонатів: унікальні фото, особисті документи, чорнобильські реліквії, які автор дбайливо зберігав протягом 25 післяаварійних років. Увагу, зокрема, привертає фотоапарат "Практика", з яким Микола Валіцький пройшов весь свій шлях фотокора-ліквідатора.

– **Перше фото в експозиції досить специфічне: саме для наших часів – плакат з питанням до Батьківщини – мов, чи пам'ятає вона своїх героїв? Наче й не 1986-го року фото?**

– Вгадали. Це фото зроблене в 1991-му, через п'ять років після аварії, коли приймалося чорнобильське законодавство. Тоді нам здавалося, що якщо закон буде прийнятий... Знаєте, що мені нагадує сьогоднішнє відношення до чорнобильців? Уявіть: сидить у перехіді жабрак. До нього підходить хтось і дає йому...ну, чи копійку, чи, скажімо, гривню. А завтра приходять і каже: слухай, ти мені мої гроші поверни, а то в мене тепер весь бюджет через тебе обвалився. Я все думаю: якщо, не дай Боже, зараз подібна аварія станеться – піде хто-небудь собою, своїм здоров'ям Батьківщину від лиха рятувати? Особливо, коли бачить, як Батьківщина до інших, колишніх рятівників ставиться.

– **Я знаю, ви нещодавно в Росії одержали нагороду до 25-річчя будівництва об'єкта "Укриття".**

– Там до Чорнобиля й чорнобильців по-іншому ставляться. Я не кажу, що все ідеально, але уваги людям приділяється куди більше. У нас тепер найпопулярніший вислів на адресу чорнобильця – від чиновників, мається на увазі: я тебе туди не посилав. От і виходить, що ці люди сьогодні нікому не потрібні.

– **Ну, в 1986-му ніхто й не думав просити в держави якісь компенсації. Чи ця моя переконаність – наслідок пропаганди?**

– Та ні, звичайно, яка там пропаганда. Люди справу робили, і розуміли це. Ви на знімки подивіться, на обличчя. До умов праці придивіться. Не приходять чиновники на виставки – а то, можливо, придивилися б, зрозуміли.

– **До речі, щодо фотографій. Я завжди була впевнена, що фото в офіційних фотокорів вилучалися при виїзді з майданчика. Для газетярів, зрозуміло, робилися винятки, а ...**

– Все було не так. Частина фото дійсно забирали – вони були потрібні в технічних цілях. Частина передавали приїжджим журналістам – і вони потім виходили в газетах зі статтями інших журналістів під іншими іменами. У найкращому разі, підписували: "Фото ТАРС". А до інших було байдуже. Я їх зберігав у валізі, в гуртожитку. Звичайно, було побоювання: прийдуть, зажадають показати, знайдуть. Але не сталося. А вивіз із зони в особистих речах, у партійних газетах і журналах, куди точно ніякий "контролер" заглядати не стане. Добре ховав! Так добре, що частину захованого сам знайти потім не міг. Видно, "пішли" знімки з макулатурою під час чергових переїздів...

– **А знімали чим?**

– Найбільш масовою в ті роки й до-

ступною будь-якому фотографові побутовою камерою "Практика".

– **І що, жодного разу техніка не підвела?**

– Не повірите – жодного разу: на совість машинку німці зробили. З часом, правда, "розсипався" об'єктив – занадто це ніжна й тендітна оптика. Але в цілому, в мене до нього ніяких претензій не було.

– **А в дезактивації скільки разів апарат побував? Ходили ж не по найчистіших місцях!**

– Не віддавав я його в дезактивацію. Сам радіації не боюся – хватонув досить – а особливо мій апарат ніхто й не контролював.

Біографічна довідка

ВАЛІЦЬКИЙ Микола Миколайович народився 12 вересня 1942 року. Після закінчення Одеського залізничного технікуму в 1962 році був направлений на Всесоюзне ударне комсомольське будівництво залізничної магістралі Магат-Бейнеу-Мангишлак.

На місці безіменного режимного селища з умовною назвою Гур'єв-20, у безводній пустелі, де відбував заслання Тарас Григорович Шевченко, було побудоване місто, назване ім'ям українського поета (нині – місто Актау, Республіка Казахстан). Залізниця зв'язала Велику землю з найбільшими в Радянському Союзі урановими рудниками й нафтовими родовищами півострова Мангишлак. В 1962 році був покликаний на об'єкти військово-промислового комплексу (Міністерство Середнього машинобудування СРСР).

23 липня 1986 року Микола Валіцький, як машиніст тепловоза, був відправлений підприємством Прикаспійський гірничо-металургійний комбінат у розпорядження дирекції Чорнобильської АЕС для участі в ліквідації наслідків аварії – в Управління будівництва № 605. Незабаром був відкликаний до Штабу будівництва для роботи старшим інженером-диспетчером пасажирських перевезень у виробничо-диспетчерській відділ. Безпосередньо відповідав за доставку робітників УБ-605 зі спальних районів до штабу будівництва в Чорнобилі, а далі в автобусах зі свинцевим захистом – до об'єктів будівництва "Саркофага". Пізніше він став фотокореспондентом Політвідділу УБ-605. У Чорнобилі працював до 1 листопада 1986 року.

Микола
ВАЛІЦЬКИЙ,
Ганна
КОРОЛЕВСЬКА

Знімки Миколи Валіцького використав у своєму документальному телефільмі "Чорнобиль. Роки й долі" український режисер Георгій Шклярєвський. Його знімки ілюстрували книги І.А. Бєляєва й Л.Л. Бочарова "Бетон марки СЕРЕДМАШ", альбом "Ім'я зірки – Чорнобиль", книги І.А. Бєляєва "Чорнобиль – вахта смерті" і О. Козлової "Бій з невідомістю", публікувалися в газетах "Правда", "Голос України", "Одеські вісті", "Слово", у багатьох газетах країн СНД. Низка його знімків стали загальними й уже публікуються без посилання на автора.

За самовіддану працю, мужність і героїзм при ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС нагороджений подяками Урядової комісії СРСР, грамотами. Після Чорнобиля продовжував працювати в місті Шевченко. З 1989 року – депутат Мангистауської обласної Ради, голова Постійної комісії з екології й природокористування, голова Українського національно-культурного центру ім. Тараса Шевченка на Мангишлакці. Віце-президент Союзу "ЧОРНОБИЛЬ" Республіки Казахстан. Нагороджений орденом "Знак пошани" і медалями. Нині мешкає в Одесі. Підтримує тісні контакти з ліквідаторами України, Росії, Казахстану. Член Національної спілки журналістів України, позаштатний кореспондент тижневика "Світлий дім". За фотоальбоми "ЛІКВІДАЦІЯ аварії на Чорнобильській АЕС очима фотокора політвідділу УБ-605" "ЛІКВІДАЦІЯ. Дорогами пам'яті." був нагороджений премією Союзу "ЧОРНОБИЛЬ" Росії. Державною корпорацією "Росатом" нагороджений знаком "За подвиг заради життя". Інвалід Чорнобиля І-ї групи.

